

До 180-річчя
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка

А. В. Шевченко

ДИСЦИПЛІНАРНА
ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ
СУДДІВ УКРАЇНИ

УДК 347.97(477)
ББК 67.9(4Укр)71
ШЗ7

*Рекомендовано до друку
Вченою радою юридичного факультету
Київського національного університету імені Тараса Шевченка
(протокол № 5 від 24.03.2014)*

*Рекомендовано до друку
Вченою радою Національної школи суддів України
(протокол № 1 від 27.03.2014)*

Рецензенти:

Прилуцький Сергій Валентинович, доктор юридичних наук, доцент, професор кафедри правосуддя юридичного факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка;

Сердюк Валентин Васильович, доктор юридичних наук, професор, заступник керівника апарату Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ, Заслужений юрист України;

Яновська Олександра Григорівна, доктор юридичних наук, професор, професор кафедри правосуддя юридичного факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка, провідний науковий співробітник Національної школи суддів України.

Шевченко А. В.

ШЗ7 Дисциплінарна відповідальність суддів України: монографія / за ред. проф. М.А. Погорецького. — К. : ВД «Дакор», 2014. – 260 с.

ISBN 978-617-7020-45-4

В монографії досліджуються проблеми реалізації дисциплінарної відповідальності суддів в Україні після оновлення національного законодавства про судоустрій і статус суддів, визначено шляхи її оптимізації і вдосконалення.

Висвітлюються особливості дисциплінарної відповідальності судді з позиції його правового статусу; розкривається сутність дисциплінарної відповідальності судді як спеціального виду дисциплінарної відповідальності; аналізується вітчизняне законодавство, яке регламентує інститут дисциплінарної відповідальності судді та міжнародні стандарти у цій сфері; досліджуються підстави дисциплінарної відповідальності судді; окреслюється статус органів дисциплінарної юрисдикції та організаційні засади їх діяльності; розкривається зміст стадій дисциплінарного провадження.

Адресована науковцям і практикам, а також тим, хто цікавиться проблемами гарантіями суддівської незалежності при притягненні суддів до юридичної відповідальності.

УДК 347.97(477)
ББК 67.9(4Укр)71

СПИСОК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ	4
Передмова	5
РОЗДІЛ 1. Загальнотеоретичні аспекти дослідження дисциплінарної відповідальності судді	6
1.1. Дисциплінарна відповідальність як елемент правового статусу судді	8
1.2. Стан дослідження проблем дисциплінарної відповідальності судді	21
РОЗДІЛ 2. Сутність дисциплінарної відповідальності судді та особливості її правового регулювання	34
2.1. Дисциплінарна відповідальність судді як спеціальний вид дисциплінарної відповідальності	34
2.2. Міжнародні стандарти дисциплінарної відповідальності судді та її національне правове регулювання	68
РОЗДІЛ 3. Порядок притягнення судді до дисциплінарної відповідальності	97
3.1. Підстави дисциплінарної відповідальності судді ..	97
3.2. Органи дисциплінарної юрисдикції: статус і повноваження	137
3.3. Стадії дисциплінарного провадження у справах щодо суддів	167
ПІСЛЯМОВА	215
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	218
ДОДАТКИ	247

ПЕРЕДМОВА

Роль суду в державі, соціальні очікування, пов'язані із судівською діяльністю, забезпечення кожному права на справедливий суд є життєво важливими для суспільства, у зв'язку з чим правосуддя виступає однією з головних функцій судової влади та, відповідно, потребує належного кадрового забезпечення. Це пов'язано з тим, що якість правосуддя визначається, в тому числі, і ставленням суддів до його відправлення.

Належне ставлення суддів до виконання своїх обов'язків забезпечується системою правових засобів, одним з яких є дисциплінарна відповідальність. Застосування дисциплінарних заходів (або сама можливість їх застосування) – хоч і не єдиний, але досить ефективний метод протидії порушенням дисципліни з боку суддів. Зазначене обумовлює необхідність існування такого механізму відповідальності суддів, який робить її адекватним засобом забезпечення належного правосуддя, зберігаючи при цьому баланс між механізмом притягнення носіїв судової влади до відповідальності та гарантіями судівської діяльності. Проведений аналіз рішень Вищої кваліфікаційної комісії суддів України (далі – ВККС) та актів Вищої ради юстиції (далі – ВРЮ) стосовно притягнення суддів до дисциплінарної відповідальності, відмови у відкритті дисциплінарної справи, припинення дисциплінарного провадження та скасування рішень ВККС Вищою радою юстиції показав, що у 2011 році ВККС притягнула до дисциплінарної відповідальності 149 суддів, а в 2012-му – 109 суддів місцевих та апеляційних судів, а у 2013-му році прийнято 101 рішення про застосування до судді дисциплінарного стягнення у вигляді догани. За поданням ВРЮ у 2011 році за порушення присяги було звільнено 7 суддів, а у 2012-му ВРЮ підготувала 16 подань про звільнення суддів за цією підставою.

Досліджуючи дисциплінарну відповідальність носіїв судової влади, також слід ураховувати, що вона є компонентом кількох самостійних правових підсистем: елементом правового статусу судді; окремим підвидом юридичної відповідальності; елементом забезпечення належної службової дисципліни

та відправлення правосуддя, що й обумовлює особливості її розгляду.

Про актуальність науково-практичних розроблень щодо дисциплінарної відповідальності суддів в умовах суспільно-політичних трансформацій перехідного періоду свідчать численні гострі дискусії навколо цієї теми. Проблематика юридичної відповідальності носіїв судової влади привертає велику увагу фахівців як у нашій країні, так і за кордоном. Зокрема, окремим питанням правового статусу суддів, в тому числі дисциплінарній відповідальності суддів, присвячено наукові праці вітчизняних правників В. Д. Бринцева, С. Ф. Василюка, Л. Є. Виноградової, В. С. Венедиктова, О. В. Гончаренко, В. В. Городовенка, Ю. М. Прошевого, В. О. Гринюка, В. В. Долежана, В. С. Єгорової, О. С. Захарової, І. О. Картузової, С. В. Ківалова, Н. О. Кіреєвої, В. П. Кохан, Р. О. Куйбіди, І. Є. Марочкіна, О. Р. Михайленка, М. І. Мичка, Л. М. Москвич, І. В. Назарова, В. Т. Нора, М. А. Погорецького, С. В. Прилуцького, А. О. Селіванова, М. І. Хавронюка, С. О. Халюка, В. П. Шибіка, Т. В. Штих, О. Г. Яновської та ін.

Питання юридичної відповідальності суддів розглядалися також й у працях зарубіжних вчених: Ю. С. Адушкіна, В. К. Аулова, С. С. Алексеева, С. М. Братуся, Н. В. Вітрук, Д. В. Володіної, Д. А. Гавриленка, А. Г. Дроздова, В. В. Єршова, М. І. Клеандрова, Н. А. Колоколова, І. С. Кузнецової, Д. А. Ліпінського, Т. Г. Морщакової, Г. А. Нестерова, С. В. Подкопаєва, І. С. Самощенко, М. О. Сапунової, Н. С. Сопельцевої, Р. Л. Хачатурова, А. А. Цараєва, А. Е. Яковлева та ін.

Проте наявні наукові дослідження не містять комплексного підходу до вирішення всіх проблемних питань, пов'язаних із правозастосуванням інституту дисциплінарної відповідальності суддів в Україні. Водночас після оновлення національного законодавства в галузі судоустрою і статусу суддів у 2010 р. ще не проводився комплексний розгляд підстав і порядку притягнення суддів до дисциплінарної відповідальності, статусу органів дисциплінарної юрисдикції та організаційних засад їх діяльності, змісту стадій дисциплінарного провадження, а тому звернення до цих питань є своєчасним і обумовлює актуальність теми дослідження.

У монографії висвітлюються особливості юридичної відповідальності судді як елементу його правового статусу, здійснюється

аналіз вітчизняного законодавства, що регламентує Інститут дисциплінарної відповідальності судді, та дослідити відповідні міжнародні стандарти, розкривається сутність дисциплінарної відповідальності судді як спеціального виду дисциплінарної відповідальності, мета та підстави дисциплінарної відповідальності судді, розглядається статус органів дисциплінарної юрисдикції та організаційні засади їх діяльності, розкривається зміст етапів дисциплінарного провадження, формулюються теоретичні висновки і розробляються конкретні пропозиції щодо вдосконалення законодавства, яке регламентує дисциплінарну відповідальність судді.

Випускаючи свою першу книгу у світ, висловлюю щире подяку своїй матері Шуляковій Вірі Федорівні за життя та все те гарне і світле, що є в ньому, заступнику декана юридичного факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка Наталії Олександрівні Кіреєвій, проректору з наукової роботи Національної школи суддів України професору Наталії Георгіївні Шукліній, Голові Київського окружного адміністративного суду Басаю Олегу Вікторовичу за підтримку в становленні мене як юриста практика та науковця, професорам Сергію Валентиновичу Прилуцькому, Валентину Васильовичу Сердюку та Яновській Олександрі Григорівні за рецензування монографії та висловлені зауваження та поради, які з вдячністю мною сприйняті, а також завідувачу кафедри правосуддя юридичного факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка професору Миколі Анатолійовичу Погорецькому за наукове редагування моєї монографії та підтримку в науковому житті.